רבינו חננאל

קם ר' מאיר ערק לבבל איכי דאמרי מהאי מעשה איכא דאמרי ממעשה דברוריה: ת״ר ההולך לאצטדין ולכרקום וראה הנחש והחברים בוקיון מוקיון מוליון לוליון סגולרין וסגולריון ה״ז מושב לצים אינ' והתניא הולכין לאצטדינין מפני שאם יפול ישראל בידם ובאין להורגו צווח ומצילו ולכרקום משום יישוב מדינה ובלבד שלא יתחשב עמהן כר ואסיקנא כתנאי דתניא אין הולכין לאצטדינין מפני שהן שופכי דמים ר' נתן מתיר מפני שני דברים אחד שצווח ומציל וא' שאם יהרגוהו יעיד שמת להשיא את אשתו: ת״ר אין הולכין לתיאטריות ולקרקסאות מקום שמזבלין אסור משום לצים ל) רב חכמ' וסופין המתלוצץ יסורין באין עליו שנאמר ועתה אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם ומזונותיו מתמעטין ונופל בגיהנם וכן המתייהר וגורם כלייה לעולם: אשרי האיש וגו'. מכאן אמרו אם הלך סופו לעמוד ואם עמד סופו לישב ואם ישב סופו ללוץ ועליו הכתוב אומר אם חכמת חכמת לך ולצת לבדך תשא: פי' בקניגיון בלשון יון מקום הצייד: יכול כיון שלא הלך בכל אלו יגרה בשינה. ת״ל כי אם בתורת ה' חפצו: אשרי האיש. זה

ל) נראה דצ״ל מקום שמזבלין אסור משום חשד עבודת כוכבים ומקום שאין מזבלין אסור משום מושב לצים.

תוספות

שלא יתחשב עמהם. פרש״י לחזק לגור על העיר והר״ל אלחנן פירש להיות ממספר אנשי הגנא של עובדי כוכבים:

שמזבלין שם. פ״ה לשון יזבלני אישי ורבינו תם פירש מזבלין מזבחים ולשון גנאי נקט וכן משמע בירושלמי פרק הרואה לאה מקום שמזבלין שם לעבודת כוכבים אומר זובח לאלהים יחרם:

מאי בינייהו. תימה טובא איכא בינייהו דר״מ דוקא אמר מפני שמזבלין הא אין מזבלין שם שרי ורבנן אסרי אף במקום שאין מזבלין ונראה לפרש דהכי פריך במקום שמזבלין מאי בינייהו דהא ודאי אף במקום שמזבלין פליג מדהזכירו חכמים בדבריהם מקום שמזבלין דאי ל״פ במקום שמזבלין לא היה להם להזכיר אלא מה שהוסיפו על ר״מ ולומר אף במקום שאין מזבלין אסור ועוד יש לפרש מאי בינייהו בין מקום שמזבלין למקום שאין מזבלין לרבנן דאסרי בתרוייהו ומסיק נשא ונתן איכא בינייהו:

אשרי

גמרא

ומי יימר דהכי איכא [א״ל השתא חזית הוו הנהו כלבי דהוו קא אכלי אינשי שקל קלא שדא בהו הוו קאתו למיכליה אמר [*]אלהא דמאיר ענני שבקוה ויהבה ליה לסוף אשתמע מילתא בי מלכא אתיוה אסקוה לזקיפה אמר אלהא דמאיר ענני אחתוה אמרו ליה מאי האי אמר להו הכי הוה מעשה אתו חקקו לדמותיה דר' מאיר אפיתחא דרומי אמרי כל דחזי לפרצופא הדין לייתיה יומא חדא חזיוהי רהט אבתריה רהט מקמייהו על לבי זונות איכא דאמרי בשולי עובדי כוכבים חזא טמש בהא ומתק בהא איכא דאמרי אתא אליהו אדמי להו כזונה כרכתיה אמרי חס ושלום אי ר' מאיר הוה לא הוה עביד הכי קם ערק אתא לבבל איכא דאמרי מהאי מעשה ואיכא דאמרי ממעשה דברוריא: תנו רבנן [א]ההולך לאיצטדינין ולכרקום וראה שם את הנחשים ואת החברין בוקיון ומוקיון ומוליון ולוליון בלורין סלגורין הרי זה מושב לצים ועליהם הכתוב אומר [י]אשרי האיש אשר לא הלך וגו' כי אם בתורת ה' חפצו הא למדת שדברים הללו מביאין את האדם לידי ביטול תורה ורמינהי [ב](הולכין) לאיצטדינין מותר מפני שצווח ומציל ולכרקום מותר מפני ישוב מדינה ובלבד שלא יתחשב עמהם ואם נתחשב עמהם אסור קשיא איצטדינין אאיצטדינין קשיא כרקום אכרקום בשלמא כרקום אכרקום ל״ק כאן במתחשב עמהן כאן בשאין מתחשב עמהן אלא איצטדינין אאיצטדינין קשיא תנאי היא [דתניא] אין הולכין לאיצטדינין מפני [(א)] מושב לצים ור' נתן מתיר מפני שני דברים אחד מפני שצווח ומציל ואחד מפני שמעיד עדות אשה להשיאה תנו רבנן אין הולכין לטרטיאות ולקרקסיאות מפני שמזבלין שם זיבול לעבודת כוכבים דברי ר' מאיר וחכמים אומרים מקום שמזבלין אסור מפני חשד עבודת כוכבים ומקום שאין מזבלין שם אסור מפני מושב לצים מאי בינייהו אמר ר' חנינא מסורא [ג]נשא ונתן איכא בינייהו דרש ר' שמעון בן פזי מאי דכתיב אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד ובמושב לצים לא ישב וכי מאחר שלא הלך היכן עמד ומאחר שלא עמד היכן ישב ומאחר שלא ישב היכן לץ [אלא] לומר לך שאם הלך סופו לעמוד ואם עמד סופו לישב ואם ישב סופו ללוץ ואם לץ עליו הכתוב אומר [2]אם חכמת חכמת לך [ד](ואם לצת) לבדך תשא א״ר [ה](אליעזר) כל המתלוצץ יסורין באין עליו שנאמר [3]ועתה אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם אמר להו רבא לרבנן במטותא [ו]בעינא מינייכו דלא תתלוצצו דלא ליתו עלייכו יסורין אמר רב קטינא כל המתלוצץ מזונותיו מתמעטין שנאמר [4]משך ידו את לוצצים אמר רבי שמעון בן לקיש כל המתלוצץ נופל בגיהנם שנאמר [5]זד יהיר לץ שמו עושה בעברת זדון ואין עברה אלא גיהנם שנאמר [6]יום עברה היום ההוא אמר ר' אושעיא [ז]כל המתייהר נופל בגיהנם שנאמר זד יהיר לץ שמו עושה בעברת זדון ואין עברה אלא גיהנם שנאמר יום עברה היום ההוא אמר רבי [ח]חנילאי בר חנילאי כל המתלוצץ גורם כלייה לעולם שנאמר ועתה אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם [כי] כלה ונחרצה שמעתי אמר רבי [ט](אליעזר) קשה היא שתחילת' יסורין וסופו כלייה דרש ר' שמעון בן פזי [י]אשרי האיש אשר לא הלך[כ] [(ב)] לטרטיאות ולקרקסיאות של עובדי כוכבים ובדרך חטאים לא עמד זה שלא עמד בקנגיון ובמושב לצים לא ישב שלא ישב בתחבולות שמא יאמר אדם הואיל ולא הלכתי לטרטיאות ולקרקסיאות ולא עמדתי בקנגיון [ל]אלך ואתגרה בשינה ת״ל ובתורתו יהגה יומם ולילה אמר רב שמואל [מ]בר נחמני א״ר יונתן אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים זה

אברהם

רש״י

מי יימר. שאמת אמר שאגלל בתפלה זו: **שקל קלא.** פיסת רגבים: **אייסוס.** לשומר: **אסקוה לזקיפה.** לתליה. זקיפה פורק״א שתולין בה: **מאי האי.** דלא מלינא למיזקפה: **אתא לבי זונות.** כדי שיאמרו לא הוא דאיהו לא הוה עייל: **טמש בהא ומתק בהא.** טבל אחת מאצבעותיו ומלק את חבירתה: **כרכתיה** חיבקתו כאילו היה רגיל אצלה: **איכא דאמרי משום האי מעשה.** ערק: **ואיכא דאמרי משום מעשה דברוריא.** שפעם אחת ליגלגה על שאמרו חכמים (קדושין דף פ:) נשים דעתן קלות הן עלייהו ואמר לה חייך סופך להודות לדבריהם וצוה לאחד מתלמידיו לנסותה לדבר עבירה והפציר בה ימים רבים עד שנתרצית וכשנודע לה חנקה עצמה וערק רבי מאיר מחמת כסופא: **לאיצטדינין.** מקום שמנגחין את השור: **ולכרקום.** מגור ועושין שם שחוק ולצנות: **את הנחשים.** מנחשים ומכשפים: **ואת החברים.** לוחשי נחשים: **בוקיון מוקיון לוליון סלגריון.** כולן מיני ליצנים הן: **הא למדת.** מדסמיך ליה כי אם בתורת וגו' מכלל דאזיל להכי לאו בתורת ה' חפצו: **שצווח ומציל.** אם רואה שיגיחו שם יהודי צועק ומתחנן להם ומצילו: **מפני ישוב מדינה.** ישראל הדרים באותה העיר שזה מבקש בני (ג) [ישוב] הכרקום להצילם: **שלא יתחשב עמהם.** לחזק עובדי כוכבים ולעשות עמהם מגור: **שמעיד עדות אשה.** אם רואה חבירו ישראל נהרג שם מעיד באשתו ומשיאה: **שמזבלים שם.** מסדרין צרכי עבודת כוכבים להתנדב לה. מזבלין לשון יזבלני אישי (בראשית ל) ענין חנייה של מיזבור ואסיפה אמייסנ״ר בלע״ז: **מפני חשד עבודת כוכבים.** שלא יחשדוהו [בחזקת זיבול לעבודת כוכבים]: **מאי בינייהו.** לר״מ נמי כולהו אסירי דהא לר' מאיר כולהו בחזקת זיבול לעבודת כוכבים ניהו: **נשא ונתן.** לר״מ נשא ונתן ט)(לעבודת כוכבים) אסור דהא מפני שמזבלין לעבודת כוכבים קאמר וסבר דודאי מזבלין לעבודת כוכבים שם ואיכא למיחש לדמי עבודת כוכבים בידו יקומין מישראל זה לצורך עבודת כוכבים ורבנן [דמפרשי] משום חשד ליצנות ס) ולמידי אחריני לא חיישי נשא ונתן מותר דלא חיישינן לדמי עבודת כוכבים: **אם הלך סופו לעמוד.** הלך משמע בהעברה בעלמא סופו לעמוד ולהתעכב ביניהם מעט וה״ק אשרי שלא הלך ומתוך שלא הלך לא עמד ומתוך שלא עמד לא ישב הא אם הלך סופו לעמוד כו': **אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם כי כלה ונחרצה שמעתי: מוסריכם.** יסוריכם: **משך.** הקב״ה: **ידו.** הפותח ידו לזון את הכל מושכה מן הלוצצין: **יום עברה היום ההוא.** ביום הדין משתעי קרא שנידונין עובדי כוכבים לגיהנם: **לערטיאות.** פלטין וכל דבריהן כשהן נאספין לשחוק וללצון: **קיניגון.** לידת חיה על ידי כלבים וכל מעשיהם לשם שחוק ושמחה. דוגמתו בשחיטת חולין (דף ס:) וכי משה קניגי הוה: ט)**למד** לא גרסינן הכא:

אברהם

מסורת הש״ס

א) [תוספתא פ״ב ה״ג], ב) [תוספתא שם], ג) [לעיל ז:], ד) [נ״ל ולצת], ה) [נ״ל אלעזר], ו) [בפ״י ליתא וכן בברכות לה: וליתא עג: ליתא מלת בעינא ועי' סנהדרין לז.], ז) [נ״י: עת: ע״ש], ח) פ״ה תנחום, ט) [נ״ל אלעזר], י) [נ״ל מאי דכתיב אשרי וכו' כ״א בע״י], כ) [בפ״ה ועוד: בעצת רשעים זה שלא הלך], ל) [לקמן יט: ע״ש], מ) [וכי' ע״י א״ר בר נחמן א״ר יוחנן מאי דכתיב], נ) רש״א מ״ז, ס) [וליצנות רש״ש], ע) [בדפוסי הנ' למדת וצ״ל הא למדת],

◆

תורה אור השלם

1. אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ בַּעֲצַת רְשָׁעִים וּבְדֶרֶךְ חַטָּאִים לֹא עָמָד וּבְמוֹשַׁב לֵצִים לֹא יָשָׁב: כִּי אִם בְּתוֹרַת יְהוָה חֶפְצוֹ וּבְתוֹרָתוֹ יֶהְגֶּה יוֹמָם וָלָיְלָה:

תהלים א א-ב

2. אִם חָכַמְתָּ חָכַמְתָּ לָּךְ וְלַצְתָּ לְבַדְּךָ תִשָּׂא:

משלי ט יב

3. וְעַתָּה אַל תִּתְלוֹצָצוּ פֶּן יֶחְזְקוּ מוֹסְרֵיכֶם כִּי כָלָה וְנֶחֱרָצָה שָׁמַעְתִּי מֵאֵת אֲדֹנָי אֱלֹהִים צְבָאוֹת עַל כָּל הָאָרֶץ:

ישעיהו כח כב

4. יוֹם מַלְכֵּנוּ הֶחֱלוּ שָׂרִים חֲמַת מִיָּיִן מָשַׁךְ יָדוֹ אֶת לֹצְצִים: הושע ז ה

5. זֵד יָהִיר לֵץ שְׁמוֹ עוֹשֶׂה בְּעֶבְרַת זָדוֹן:

משלי כא כד

6. יוֹם עֶבְרָה הַיּוֹם הַהוּא יוֹם צָרָה וּמְצוּקָה יוֹם שֹׁאָה וּמְשׁוֹאָה יוֹם חֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה יוֹם עָנָן וַעֲרָפֶל:

צפניה א טו

◆

גליון הש״ס

גמ' אלהא דמאיר ענני. עי' מ״ש הרמ״ע במאמר חיקור הדין סוף ח״ג:

◆

הגהות הב״ח

(א) גמ' דתניא אין הולכין לאיצטדינין (מפני שהן מושב לצים) תא״מ ונ״ב ס״א מפני שהן שופכי דמים: (ב) שם אשר לא הלך זה שלא הלך לטרטיאות וכו' לא ישב זה שלא: (ג) רש״י ד״ה מפני וכו' בני יושבי הכרכים:

◆

לעזי רש״י

פורק״א (פורק״ש). קלשון, עץ תליה.

אמייסנ״ר. להרכיב לאחד.